

Rehekuu
8. päiv
2020

Nummõr
20 (473)

Leht mass 0,50 €

UMƏ LEHT

V A N A - V Ö R O M A A R A H V A U M A N K E E L E N L E H T

Vällä kuulutõdas Uma Lehe jutuvõistlus

Kae lk 2

Regilauluansambli Väiku Hellero veebikogomik sai valmis

Kae lk 3

Mälehtüs aost, ku leevä ostmisõs pidi hulk aigu saban saisma

Kae lk 4

9 771406 1922005

Talna võrokõsõ pei seldsi sünnüpäivä. Minevä puulpäävä peeti Talna Võro seldsi 30. sünnüpäivä. Illosal sünnüpäiväpidol sai kuulda ja näta seldsirahva ülesastmiisi, kullõlda löõdsä- ja klassikalist muusikat ja Kõivupuu Marju ettekannõt. Näüdäti ka seldsi tsõõrikus tähtpääväs kokko pantut paksu raamatut, kon seen hulga pilte ja juttõ seldsi tegemiisist.

Pildi pääl ast üles Talna võro seldsi lauluandsambli Liiso.

RAHMANI JANI jutt ja pilt

RAHMANI JANI PILDID

Võro keele näüdüsagendi: Kalkuna Mari, Kõivupuu Marju ja Contra.

Otsitas võro keele agente

RAHMANI JAN

Võro instituudil om valla lännü esleräline kampaania: otsitas julgit inemiisi, kiä tulõva kuu alostusõn võro keele nädälil härgütänü hindä tutvut rohkõmb võro kiilt pruukma. Uma keele kõnõlõmisõ takastusukja saava hinnäst nättäväs tetä hammõ ja märgi abiga ja võiva hinnäst kutsu võro keele agendis.

Kampaania vidäjä Laanõ Triinu seletäs mõtõt valla niimuudu: «Tahassi, et võro keele nädäli aigu toimõndasi võimaligult pallo inemiisi, kedä mi nimmami võro keele agentõs. Egäüts, kiä võro kiilt mõist ja om küländ julgõ ka tõisi härgütämä tuud kõnõlõma, saa hinnäst võro keele agendis üles anda.»

Nuu, kiä tahtva võro keele agendis saia, piäs hindäst 15. rehekuus teedä andma (täpsemb teedüs seo luo kõrval reklaamin). Agent saa hindäle umahinna iist (u 20 eurot) osta agendipuša vai -T-hammõ ja -märgi. Puša ronna

pääl om kiri: võro keele agent 001. «Nummõr 001 om tuuperäst, et tulõva aasta omma kõik agendi 002,» seletäs Laanõ Triinu tuud, et sääne agendikampaania om plaanit pikembä ao pääle. Kiri hammõ sääl pääl kuulutas: ma mõista võro kiilt, miä om su supõrpavvõr? «Ja tuu «supõrpavvõr», kuna tä om õkvavõet lainsõna inglüse keelest, om ka võro keeli seletet: ilmkistumalda vägi. Tuuga mi annami märki, et võro kiil om elläv kiil, miä vöi ka sõnnu lainada, ja taa kiil omgi mi kõigi jaos üts ilmkistumalda suur vägi, miä meid siin maailman edesi kand,» kõnõlõs Laanõ Triinu.

Noidõga, kiä hinnäst õigõs aos agendis üles andva, lepütäs kokko, määnest hamõt kiäki hindäle taht ja kuis tä tuu kätte saa. «No ja sis om võro keele nätlä pia käen ja tulõ hamõ sälgä tõmmada ja uman tüükotusõn vai koolin vai kongi muial võimaligult uhkõlõ ja sirgõ säläga võro kiilt kõnõlda,» julgustas Laanõ Triinu.

Midä esierälist tuu agent viil tegemä piässi? «Ei midägi esierälist. Tä piässi olõma üts harilik inemine, kiä tege parasjago ummi asjo. Ka tuu ei sekä,

ku tä om kodopernaanõ vai tüütäs väega väikun tüükotusõn. Mi ei ooda, et egä agendi tegemise piät pututama suuri rahvahulkõ. Agent piät pututama noid inemiisi, kiä timä ümbre egä päiv omma,» ütles Laanõ Triinu.

Kolm näüdüsagenti

«Et asi inemiisi jaos lihtsämb ja selgemb olõs, sis meil omma vällä validu mõnõ iinkujo, näüdüsagendi. Mi hulgan liigus peris hulga võrokõisi, kiä omma joba aastit egä päiv toimõndanu ku võro keele agendi. Inemise, kiä kõik aig andva märki, et nä omma võrokõsõ ja pruukva uman egäpäävatsen elon pallo võro kiilt. Valisimi noist vällä kolm: Kalkuna Mari, Kõivupuu Marju ja Contra. Niisama: om timä Eestini vai Lätini, võimalusõ võro kiilt pruuki löüd timä õks. Ja Mari: om timä kodomail ja lindistäs vai luo ummi laulõ vai käü kongi umma loomingut

jagaman, tä kõnõlõs kõgõ ka võro kiilt,» seletäs Laanõ Triinu.

Rõnnamärk noilõ, kiä tahtva, et näidega kõnõldu

Nuu, kiä agendis naada ei julgu, a tahtva, et näidega võro kiilt kõnõldu, saava tuust märki anda agendikampaania käügin vällämärgidü rõnnamärgiga. Laanõ Triinu: «Ku inemine võtt tuu märgi ja pand hindäle rõnda, sis tä ei piä kõik aig seletämä, et kõnõlgõ mukka kah, olkõ hää. Märk kõnõlõs esihindä iist. Inemine, kiä tuu märgi rõnda pand, ei piä esi võro kiilt mõistma, tä lihtsäle näütäs, et taht, et timäga kõnõldasi.»

OTSIMI VÕRO KEELE AGENTE!

Agent:

- mõist võro kiilt
- härgütäs tõisi inemiisi võro kiilt pruukma
- kamandas võro keele nädälil 2.-8. märdukuul
- saa hindäle ägedä agendimärgi ja -pusa umahinna iist

ANNA HINNÄST ÜLES ILDAMPA
15. REHEKUUS (15.10)!

Kontakt: triin.toom@gmail.com, tel 512 0772
Kae lähembält: www.wi.ee

M Ä R G O T U S

Jutuvõistlus. Joba 17. kõrd

Taan egä päiv muutuvan maailman om hää löüdä midägi, miä nii kipõstõ ei muutu. Midägi, miä and tukõ kimmäle katõ jalaga maa pääl püssü. Üts sääne egä-aastaganõ asi Uma Lehe toimõndusõ, lugõjidõ ja autoridõ jaos om sügüsene jutuvõistlus.

Lehetoimõndusõ jaos om jutuvõistlus nigu suur ilmapuu. Rõõm tuust, ku pallo juttõ kirotaja saatva. Rõõm mõnõst esieräldisest luust, midä inne kuulnu ei olõ. Rõõm häste kirja pantust jutust. Rõõm vahtsõst kirotajast.

Ka kirotajidõ jaos om jutuvõistlus oodõt. Joba mitu inemist omma küsünü, kas jutuvõistlus iks seo aasta kah tulõ. Tulõ õks, kohe tä päsēs! Õigõlõ üteldä, käen timä omgi.

Jutuvõistlusõlõ saadõdu luu rõõmustasõ lehelugõjit aasta otsa. Ja peris kõik jutu ei jõvvaki lehte: juttõ saadõtas hariligult roh-kõmb, ku lehte mahus.

Usu, et uman keelen uma esieräldise luu kirjapandminõ pakk kirotajalõ suurt luumisirõõmu. Tuud rõõmu soovi kõigilõ, nii vanolõ ku vahtsilõ kirotajilõ. Ja nakka jo tassakõistõ vahtsit juttõ uutma.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mofovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Kapstamäelt

Kirānik LUMISTE KATI and värskit mõttit,
kuimuudu egäpääväello vaeldust löüdä
ja mǎrgotas tuust, miä parasjago
süäme pääl.

Muusigapäiv

Päiv paistus, om kullanõ rehekuu edimāne päiv. Ja nigu iks, om seo päiv riikevaihõlinõ muusigapäiv.

Muusiga om mu henge pal-sam, trüüst minno. Laul tege jo ronna rõõmsas ja õdagu, ku kuu joba uman hõpõhiilgusõn paistus, laulami hispaania keele tunningi.

Arva, et Lauluesä Kreutzwald iknu silmā pääst, ku nānnu taad loidust ja inemiisi herksüse ärkaomist Võro liinan, esiki muusigapääväl. Majahoovõn võinu jo mǎngi sis orkestri, hõisada laulukoori ja löõdsa uma mǎngo valla lüv-vä. Imelidse helü võinu voolada puhtast rõõmust.

Muusigu ja lauljana või tun-nista, et peris rassõ om tan mǎa-nesski tõistmuudu muusiga-üritüst kõrralda, et inemise mõnõn tundnu, hinnāst lödvas lasknu, ja näid olnu hulga.

Ma olõ-i tan kolmõ aas-ta joosul üttegi suurt inemist uulidsa pääl vai rannan vai uman majan laulman kuuldn. Kas seo omgi normaalsu?

Mis laulurahas mi olõmi, kuis mi Lauluesä perändüst hoolõga hoia? Laulminõ olõ-i jo hǎbüasi!

Tuuperäst laula esi rattaga müüdä tühjü uulitsit kihutõn prantsusõ šansoonõ, et väikust Võrost saanu kõrraga Pariis, ümisenä tuvi ja valgõ laulu-engli külvānū umma tolmu inemiisi kõrvu. Ossa saava ka trepikua, kon hǎä akustika, kerikist kõnõlõmalda.

Näütises Hispaania linnu-jaamun koristaja laulva hinnāst unõhtõn, linnugimehaanik lõõritas tävvest kõrist, stjuar-dess ümises süüki tuvvõn. Kas seo om tuuperäst, et sääls paisy päivä ināmb?

Laulurahas? Õnnõ kõrraldõdult ja laulupido jaos. Seod om jo veidü, vai mis?

Esiki laulupido rongikäügin es julgu mi segäkoori rahvas esi laulu iist võtta, oodi ja manitsi minno koorijuhi kõrraldust uutma. Mullõ tuu ei passi, ei miildü. Ofamiil ja huulmada olõk ei joosõ mu suuni seen.

Tuuperäst kepsuti hoobis kooni Kadrioroni politsei- ja piirivalvõorkestri kõrral, miä mõnosit sambarütme vällä lasķ. Kolm nuurt trummimiist tundso esi tävvega ummi kǎssi tüüst mõnnu.

Hǎä inemise! Ąrmi vahi pūmmel süküsdagul vilkvat ekraani. Tulõmi kokko ja laulami!

Mihkclipäävä üüse andsõ kuu kuusõ lavdast teedä, et aig magama minnä...

Hǎä meelega maganu terve talvõ ja pūmme ao kahru muudu maaha.

LAUBE KADRI

Kuis erätohtri manu päset?

Trehvsi ildaaigu Tartun umma koolivelle, kedä es olõ mitu aastat nānnü. Olf õigõ hāān tujun, ütēf, et liinan nüüd asja aet, ku naasõ kaubamajast kät-te löüd, sis om kodu minek. Kūüsse, et mis tedä kotust nii kavvõdõ tõi, ta elās jo ammu pea tõsõn vabariigi otsan.

«Suur hādä tõi uma raha iist erätohtri manu,» ütli mullõ ja kõnõldi ärä peris hull lugu. Mehel noorõst saadik üte kõrvaga hādä, olf kõva põlõtik mitu kõrda. Om käünü tõist tohtõrda-man ja vaiku vällä loputaman, a viimātseil aastõil asi nigu sandimb. Kiāki undas ja krabistas kõrvan ja vahel süüdās kah.

«Lātsi aasta iist peretohtri manu, et asi õks hull, vast saat mu kõrvaarsti manu. Tuud jutu mi tohtri kullõlda es taha, et timä kaes õks esi. Nojah, vaik sisen, las timä kabineti õdõ lo-putas vallalõ... Ma jo teese, et ega säält medä hādä tulla ei saa, olõ sääntse hādaga sääls ennegi käünü. Tuu õdõ om kenā inemine küll ja pritsi pand peris häste, aga ega kõik inemise kõiki tõi ei mõista. Näütēdi mullõ vaigu-tükükeist, mea kätte saadi, ja mis mul enāmb üldä olf ku aitūma ja hādä päivä, olkõ küll, et kõrv sukugi paremas es lähä.» kõnõlf kooliveli. A ildaaigu jäi

kõrv taal peris hõelas, vallus olf neeldä ja tuu, kiā sääls krabisf ja süütma ai, es olõ kah kohegi ärä lānnü...

«Mõtli sis, et ei raiska enāmb aigu ja nārve tuu perearsti man, tulõt jäl nisama targalt tagasi ja ku hādä viil suurõmbas lātt, sis... ei julgu mõtõlda, mea juhtuda võit. Ega ma suur vaidlõja ja lārmilüüjä kah ei olõ. Tutva soo-vit, et panku ma henele aig kin-ni Tartun erätohtri man. Massa 60 euri, aga saa õmõta api. Nii teigi ja nüüd om jälle üle pikā ao hādä olla,» kitf miis ja ütēf viil, et tuud suurt unigut musta kivistünüt vaiku, mea liinatoht-ri suurõ jandi pääle taa kõrvast kätte sai, olõs ta tahtunu umalõ peretohtrilõ küll näütä.

Kooliveli irviv viil, et hādä, et hambatohtri manu uma aruga võit minnä, kae ku sääne säädus tulõ, et peretohtri tuud tüüd kah raha iist või esi tetä.

Silmätohtri manu saat ilma saatõkirjalda minnä, ku tunnõt, et vaija om. Kas inemise sis kõr-vaarsti manu muidu niisama egas juhus tükise, et peat enne loa küüsümä, medä anda ei taheta...

Kodu sõitõngi mǎrguti viil, et hull küll, ku sääntseid asju, nigu tuu koolivellega olf, ütēpuhku ette tulõ ja ku sääntseid peretohtrid palflu om, kiā esi kõkõ

tetä tahtva, et uma nimistü raha kokku hoita. A ku inemisel hen-nel raha ei olõ, et esi api otsi, võit taal vāaga halvastõ minnä. Tulf miilde, et ütēf sugulasõl olf peris ammu, ku ta viil viiskümmendki es olõ, hādä sǎllāga. Kāve mǎa-negi jõnks tooli päält üles tullõn lābi, nigu tā sis kõnõlf, ja mitu päivä es saa liiguta. Pikāpāäle lāts sǎlg parembas, a lonkama-da kävvü es saa. Kuu aigu vedi jalga järgi, massiirse ja võimõl, ei medāgi. Ja sis lāts peretohtri manu. «Sellāti ja näüti, kost ja kuis vallus om astun, ja kaugõ jo taa hādä ollu om ja medä esi tennü olõ. Tohtro es kae palflu arvudi takast üleski... ja tulligi niisama targalt ussõst vällä,» kõnõlf naisterahvas tuukõrd.

A alasi tiid kiāki kedāgi, kel säänesama hādä om ollu, ja mõist juhata, kost api om saanu. Kāve mu tutva kah raha iist lii-nan tervisekeskusõ tohtri man ja säälsaman paar kõrda massiir-mān. Ja kõrran!

Hull lugu küll, ku sääntseid inemiisi, kel ravikindlustus olõ-man, aga api raha iist peat otsma, palflu om. Ja ei taha mõtõl-da, et ku mõnõl säänest asja tihti ette tulõ, et esi masma peat, aga raha õks enāmb ei olõki...

NÖLVAKU KAIE

Pulga Jaani mõtõlus

Tegelik võrdõiguslikkus

Üts egäpäävätsemp ja üld-rahvalikumb asi om autujuht-mine. Järjest ināmb om tuu lānnü naisi kätte ja õigõ kah: vanast olli naisi käen aida-võtmõ, nüüd autuvõtmõ. Aida asõmõl om sõõgipuut.

Kuna parkmisplatsega om nigu om, sis om saanu vāega tähtsās autujuhi silmāmõõt. Ja vot tollõ asjaga jääse naasõ hāttä. Ilmaaigu loodõtas, et asi ao joosul paranõs. Naasõ omma nüüdsel aol opadu hin-nāst egāl juhul õigõs pidāmā ja nāil ei tulõ pāhāki, et elu nõud nii mehi kui naisi kǎest kõik aig silmāmõõdu arõndamist ja triinmist.

Kāve poodin ja sääls olf neli autut mõistnu külānd suurõ parkmisplatsi nii täüs parki, et rohkõmb es mahuki. Harilikult om sääls kuus-sāidse autut.

Tihti pāäle tulõ mul külātii pääl mõni autu vasta, naistõ-rahvas roolin. Tii om paras lag-ja, aga naistõrahvas tõmbas tii viirde ja jätt autu saisma, nika ku ma müüdä sõida. Lihtsālt kahju om, ku nõvvõtas takan mǎāndsiidki võrdsiid õiguisi, aga esi ei sutõta ummi õiguisi kasuta. Mõnikõrd lātt iks sūā täüs kah. Üte erilise kopõrdaja kotsilõ ma mõtli: olõs tā miis, küll ma olõs tedä sõimanu.

Sõimamine küll vaivalts avi-tas. Paremb ollu, ku kõrraldõ-du mǎāndsiidki erikursuisi.

Mõni aig tagasi olli ma kim-mās, et naisi siān ei olõ üttegi vāega hādä sohvrit. Sis vei saatus mu kokku ütega, kiā olf ināmbāstjaost eesti meestest paremb. Hādä ja kimmās olf ti-māga sõita. Kahjus es olõ tuu naistõrahvas eestlāne. Olf pe-ris häste rallit sõitnu ja muidu kah tuntu ja avvustõt inemine.

Kuigi ma rallit kunagi ei kae ja eriti korgõlt ei hinda, tahasi ma nātā aigu, kon eesti naistõ-rahva sõitva niisama häste ku Tānak vai Mārtin vai Aava. Sāāndse asja nimi ollu naisi võrdõiguslikkus.

Tegelikult kah.

PULGA JAAN

Uma Lehe sügüsene jutuvõistlus

Hādä lugõja ja kirotaja! Kuulu-tami vällä Uma Lehe 17. jutu-võistlusõ.

Ku teil om rahvalõ kõnõlda mõni põnnõv, lustilinõ vai hal-lus õkva elost peri jutt, saatkõ tuu Uma Lehe jutuvõistlusõlõ. Parõmbidõ kirātükke autori saava avvohinna ja hādä jutu trükümi 2021. aastaga joosul lehen är.

Võistlusjuttõ sordi:

1. Periselt elon juhtunu nafa-linõ vai tõsinõ lugu

Lugu, miä om olnu kas nafa-linõ, oppusõga, saatuslik vai muidu ummamuudu. Võinu olla periselt sündünü.

2. Lugu, midä periselt es juhtu

Mõnõ luu omma tegünü inemise pää seen: nāttü unõn vai mõtõldu edesi mǎāndsestki juhtunust āsast, kuimuudu olõs võinu olla. Mõnikõrd ei saaki periselt arvo, om taa lugu juh-

tunu vai vällä mõtõldu. A lugu om jo iks olõman, kasvai ki-ro-taja pää seen. Perākõrd om hādä lugu?

3. Kaika Laine man

Oodami juttõ kirotaja kogõ-musõst rahvaravitsõjaga. Tuu ei piä õkva Kaika Laine esi olõma, või olla ka mõni tõnõ rahvatohtri.

4. Külgenakkaja tõbi

Oodõdu omma kõiksugudsõ haigusõjutu, mitte õnnõ nuu, miä koroonat pututasõ. Näütēses või kirotaja tuust, kuis Ees-timaal olf 1980. aastil suu- ja sõratõbi, vai viil kavvõmbalt: mǎāndse tõvõ päält sõta liiku jne. Kiā taht koroonast kirotā, toolõ om abis Eesti Rahvaluulõ Arhiivi vastamisleht «Ter-vise hoidmine koroonakriisi ajal» (<http://kratt.folklore.ee/ctrl/et/Kysitluskavad/and-med/22>).

Teema omgi vällä pakut kuuntüün rahvaluulõ arhiiviga.

Inne luu kirotamist lugõgõ läbi seo oppus:

Egä inemine või saata võistlu-sõlõ kooni viis juttu. Jutt piāt olõma kirotaja hindā luudu ja tuu ei või olla inne mõnõn tõsõn lehen vai raamatun är trükit ega internetti üles pant. Lugu võinu olla mõistligu pik-kusõga, mitte pikemb ku üts arvudilehekülg (3500 tähe-mārki, 700 sõnna). A või ka lühembä jutu kirotā.

Ku pāān om hādä jutt, a saa-i vai mõista-i taad kirja panda, sis kõlistagõ tel 782 2221 vai 5692 2841. Mǎrgimi vällä, kui-muudu lugu iks kirja saanu.

Egä jutu mano kirotagõ kim-māhe uma nimi, aadrõs ja te-lehvoninum-mõr! Ku tahati, et lehen trükitāsi ti tõnõ (vällä-mõtõld) nimi, kirotagõ tuu suuv erāle luu lõppu.

Jutuvõistlusõlõ saatmisõga and autor Umalõ Lehele õigu-sõ juttu lühendā, toimõnda ja tuud lehen ja internetin avalda.

Oodami juttõ nikani ku 20.11.2020. Jutu pallõmi saa-ta e-kirāga info@umaleht.ee pääle vai postiga Uma Leht, Tarto 48, 65609 Võro liin. Tunnissõna: jutuvõistlus.

Parõmbidõ juttõ kirotaja saava preemiā. Kõik kirotaja saava tenõtāhes tulõva aasta Võro-Seto tähtraamadu.

Terävät sulgõ!

Väiku Hellero 27. süküskuul Tarton ERMi Viinaköögin võrgukogomigu näütamisel: Sarvõ Mari, Orasõ Janika, Põldsami Rebeka, Soonõ Kati, Kahuski Maali, Sepä Tuul, Orasõ Madli, Päkä Margit, Orasõ Minni, Laanemetsa Liisi, Barbo Leanne, Orasõ Maarja, Valgu Meel, Sarvõ Kadi, Kuusõ Pihel.

Väiku Hellero veerändsaa-kogomik

SOONÕ KATI,
Väiku Hellero laulja

Regilauluansambli Väiku Hellero (Väike Hellero) avald ütten Eesti kirändusmuusõumiga veebikogomigu «Regilaulu lugu», miä kõnõlõs eesti regilaulu kujonõmisõst ja muutumisõst seo laulustiili ligi 2000 aastaga pikkudsõ aoluu joosul.

Kiä välläannõt kullõs, saa ettekujotusõ regilaulust esi aoperioodõl ja esimuudu ettekandmisõ olokõrdun. Rahvamuusigatiidläne, oppaja, Eesti kirändusmuusõumi vanõmbtiidrü ja Hurda preemiä saanu Orasõ Janika om ütten ansambli rahvaga pruuvnu mitmit võimaluise laulõ ettekandmist pututava arhiivimatõrjaali ümbresletämises, et saia muusikalidsõlt põnõvat ja vana

traditsiooni lähküt tulõmust. Kogomigu umaperä om ka seo, et ülesvõttidõ kõlapilti om saanu esi laulmiskeskundõ ja liikmiisi.

Laulu omma üles võetu 2019. aastaga sügüse Võromaal Kärgula külä mõtsan, nurmõ ja jõõluha pääl ja Sulbi magasiaidan. Laulõ lintivõtja helürezissõör Tubina McGinley Patrick om pühendünü keskkunnahelle ülesvõtja.

Väiku Hellero om naisi regi-lauluansambli, miä tegotsõs Tarton. Ansambli päämine tsiht om oppi tundma eesti, seto ja tõisi soomõugri hõimurahvidõ vanõmbat rahvalauluperändit ja avasta tuuga kõüdetiid mõttõ- ja muusigamaailmu. Laulõ opmisõl omma ansambliil päämidses toes rahvalulõ arhiivi helüülesvõttõ ja käsikiräldise matõrjaali, päält noidõ ka regilaulu tekste, viise ja esitüisi kotsilõ tettü tiidüsligu uurmisõ.

Võromaaga om Väiku Hellero küländ kõvastõ kõüdet. Mitmõ ansambliin üttenlütjõ eläse Vana Võromaal vai omma tast peri. Laultu om ka hulga Võromaa rahvalaulõ. 2006. aastagal ilmu ansambliil CD «Siug sündü söödüle», miä om kokko säet Karula kihlkunna laulõst.

2019. aastaga märdikuul sai Väikul Hellerol 25 aastakka üttenkuun laultus. Seo sügüse valmis saanu võrgu-

välläandõga «Regilaulu lugu» tähistedäski tuud pidopäivä ja üttenkuun käütüt laulutiid. Kogomik om mõtõldu nii noilõ, kiä regilaulu tiidvã-tundva, ku ka noilõ, kink jaos om seo edimäne kokkoputminõ mi vanõmba lauluperändüsõga. Võrguvälläannõt om võimalik kaia internetin aadrõssi pääl: <https://www.folklore.ee/regilaul/lugu/>.

Priinime lugu

Rubriigil kõnõldas perekunnaninimi periolõmisõst ja tähendüsõst.

Truija

Nimel om parhilla Eestin 116 kandjat. Vähã töistõ ehk seo-ilmaga eesti keele reegli perã kirotdõdul nimekujul *Truia* om katõssa kandjat. Seo nimi panti õnnõ Vahtsõliina kihlkunna ja ildamb ka Setomaal.

1820. aastagal om opõtaja Masing vahtsõhe personaalraamatue kandnu Tammõ külä Sae talu ammu koolnu popsi *Kersna* ja timã katõ poja perekunna ja pandnu nimes *Truija* (kirof *Trüja*, a tuud loeti iks sammamuudu). Noist poigõst Juhanist jäi perrã õnnõ tütär, a Jakobil oll katsõ poiga, Kaarli (*Karl*, sündünü 1800) ja Jaan (sündünü 1803). Õigustüteldã – nimã olliki ainukõsõ mehe, kiä nime pandmisõ aigu ellivã ja nime ka edesi veivã.

Nimi, mille nä saiva, tähendãs *Truia* liina, *Trooja* täambãdsen eesti keelen. Vanakreeka keelen kirotdõ *Tpoia* (saksa keelen külh *Troja* ja vin-

ne keelen *Τροία*, minkast om tullu täambãne eesti nimekuju). Vahtsõliina priinimest sõltumada om mitmal puul tegünü kotussõnimi *Truia liin ~ linn*. Tuu om võinu tähendã näütüses popsiküllã vai külã nukka, kon hulga mõisamoonakit ja antvãrke kuun elãs. *Truia liin* om Ahja mõisa Akste külã, *Truia linn* om Virumaal Lãsna külã.

Raadi mõisan Tartu külle all panti umbõs 1822–23 priinimi *Troija*, kirotdõdu ka *Troiga*. Tuu nime sai 18. aastasa lõpul Vahtsõliinast tulnu Jakobi pere. Või arvada, et ku vähã uuri, sõs tulõ vällä, et tuu Jakob oll Vahtsõliinan Truija nime saanuidõ lähküst sugulanõ.

Viil võeti seo perekunnaninimi 1921. aastagal Setomaal Antkruva külã, miã om õkva edimãne külã Tammõlt üle Piusa minnã. Kas nime võtnu Miki uma naasõga kuulu Vahtsõliina Truija hõimu, tuu olõ-i mullõ teedã.

SAARÕ EVAR

Lõunaeestlãse Põha-Eestin huvisõidul

Kãvemi tüüseldsiliidsiga süküskuun Võro reisibürooga Põha-Eestin huvisõidul.

Kõgõpãält lãtsimi Kumna mõisat kaema. Mõisa tetti 1627. aastagal. Ega sääl midãgi vãega uhkõt kaia es olõ, a maja iin kasviva kül ilosa mitmõvãrvidlisse roospuhmu.

Edesi sõidimi Keila-Joalõ. Vot sääl oll joba uhkõ loss. 1827. aastal saiõ mõisa umanius krahv Benckendorff, kes kolisi sinnã uma noorikuga. Tuul aol oll olõman mõisa üte huunõga – lihtsã puust majaga. Krahvi noorik oll kaenu tuud majja ja ütelnü: «Seo om pallo prosta maja.» Et krahv umma nuurt naist vãega armasf, sis lask tã ehitã gooti stiilin uhkõ kivist lossi, mis sai valmis 1833. aastal.

Lossil om mitu sissepãsemise kotust. Uhkõst paraadnaussõst kãvẽvã mõisasaksa ja nãide külãldise ja tagaussõst tiinri. Lossin om pallo ilosit tarri, mis omma kaunistõdu krahvipere vapiga. Tuu vapi

pãäl om kolm pistüst roosi-hãiermãt. Vãega uhkõ um nelã sambaga saal, kon umal aol peeti pidosid ja tandsiti. Parajahe sai sääl nãtã Vassiljevi Aleksandri nãütüst «Kutse ballile». Nãütüsele olli vällä pantu vanaaigõsõ ballikleidi, ütõs iks ilosamb ku tõõnõ. Mustri olli kõik kãsilde pããle tettü. Kõgõ ilosamb oll pruudikleit, kon helkse pããvã kãen ekã vãrvi kalliskivi. Kõõgi jaos om lossi kõrvalõ ehitet erãle hoonõ, et lossin ei olõssi söõgitegemise lõhnu.

Lossi iin om vãrehtimaja, kon loetas üle, pallo külãliidsi kãü. Pargin om Veenusõ kujo ja ussõ kõrval kats uhkõt vanaaigõst lõvikujjo.

Perãst Benckendorffi lãts loss krahv Volkonski perrele, kelle perrãtulõjist um olõman viil viimãne krahv – Peeter Volkonski. Tãlle pakuti ka lossin elãmise võimalust, a tã es võta tuud pakmist vastã. Kül um tã mõnikõrd kãünü lossi kaeman ja

sãäl puhkaman.

Umal aol kãve lossin puhkaman pallo vinne aristokraatõ. Nãide hulgan kuulsa viilimãngjã Aleksei Lvov, kellele sääl nii miildu muusikat luvva, et tedã kãve kullõman eski tsaar Nikolai I, kes nimmasfki kõgõ ilosamba luu Vinne hõmnis.

Krahv Benckendorff laskõ Keila jõõst kooni mereni tetã pargi, midã um 25 hektãri. Sääl kasus üle 80 puu- ja puhmuligi.

Muidoki om kaemist ja kulõmist vããrt Keila juga, kost vesi sãtas 6 meetri korgusõlt alla ja juga esi om 16 miitrit lagja. Alatõn 1555. aastast oll sääl vesiveski ja 1928. aastal ehitedi hüdroelektrijaam, mis sõa aol hããdũ.

Tããmbãdsel aol valgustõdas mõnõs minotis egãl puul- ja tãüstunnil Keila juga alatõn pããvã nõsõmisõst kooni keskũni. Egãpããvãtselt um valgõ ja sinine valgus, a pidõpãivil nããdãtãs vikakaarõ-

vãrvilliidsi virmaliidsi. Pargi iist kand huult RMK, kes om ehitãnu ka torni, kost juka kaia. Valgustus ei tũtãtã poolõst lehekuust kooni hainakuu lõpuni, ku om nahkhiiri pesãtãmisãigã.

Sis kãvemi viil Pakri puulsaarõl ja Paldiski kordonin. Paldiski asutõdi Peeter I iistvõtmisõl 1718. aastal sõasadamã, et kaitsa Petrogradi liina. 1939. aastast oll seo NSVLi merevãebaas. Paldiskin ja Pakri puulsaarõl oll ütẽsã vãeossa 17 000 sõamehe ja ohvitseeriga. Tãhtsãmbã baasi olliva tuumapãiega rakette ja allviilaivuga.

Tagasitiil kãvemi ka Habajan, kon tetti rabarbri-vurdsuveini ja -limonaati ja viil tõisi veine. Nãist huvitãvamb oll nõgõsõvein, midã kõlbãs paar pitsi eski rohos võtta. Pidi puhastama organismi.

Reis oll huvitãv. Kõik kotusõ olli sããndse, kon ma ku lõunaeestlãne es olõki kãünü.

URMI AILI

Rassõ ao leeväst talongikaubani

VALPRI LIINA

Ma olõ läbilahki võrokõnõ. Ei olõ külh liinan sündünü, a olõ tan üles kasunu, koolin käünü, tüüd tennü, mehele länny, latsõ ilmalõ toonu ja suurõs kasvatanu. Terve uma pikä elo är eläny. Nii et Võro liina või ma nigu pallo töösõ inemise tävve õigusõga ilma-nabas pitä. Tsipa pikembält kõlas värsikene niimuudu: Võro liin om ilmanaba, pinil om hand ja poodin om saba.

Poodisaba tekkü Vinne aol. Pääle sõta olf jo kõgõst suur puudus. Mi pere elli raudtiijaama lähkün esämajan Aida uulitsal. Sõögikraami ostimi Võrosuu päält kooperatiivi poodist. Leibä tuudi üts vai kats-kolm kõrda nädäli seen, täpselt ei olõ meelen. Egä ost-ja kotsilõ müüdi üts päts. Saia müüdi kah, mullõ miildü väega prantssai. Meelen omma nuu suvõ viiekümnendide aastidõ algusõn, ku imä saatsõ meid sõsaraga leeväsappa. Mu elävä loomuga sõsar puuti sisse es tulõ, ütelf, et täl om sääl ikäv. Ma es julgu kavvõmbalõ minnä, hoitsõ umma kotust saban. Ku leeväaotu kohalõ jõudsõ, lei poodi rahvast täüs. Mõnõ sissetulõja puhul kaheldi külh, kas tä ülepeä olf saban olnu. Tsängeldi, a tüllü es pöördä. Pelksi sõsara pärast, latsi õnnõs es pututa.

Neläkandilidsõ leeväpätsi kotsilõ üteldi: turvas. Turbapätsi muudu olf tä jah. Mõni-

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

kõrd olf leib nätskes jääny. A kõgõst huulmalda hoitsõ rassõ ao leib meid hingen.

Väiku poodikõnõ, midä rahvas kutsõ eestiaigsõ umanigu perrä Sika poodis, tiinse ost-jit kuvvõkümnendide aastidõ algusõni. Sis sai töösõlpuul tiid valmis vahtsõnõ puut. Tuus aos olf ka leeväsabadõ aig otsa saanu. A sabotamist jakku kavvõmbas. Vinne ao lõpul saisi esiki kõrra viil leeväsaban. Inne Eesti krooni tulõkit massõ päts leibä Edu poodin säidse rubla.

Ku elo edenesi, es kihuta meid sappa mitte egäpäävane leeväpalakõnõ, rohkõmb otsiti tüüstuskaupa: kodomassinin, välämaa rõivit ja kängi-saapit, mis olli Kommunaari ummiga võrrõldõn ilosamba. Väikun

liinan pidi arvõstama paikligõ võimaluisi ja tutvuisiga. Üts võimalus olfgi hinnast sappa säädi. Mille kõgõ peräst es tulõ võidõlda, tuu olõs väega pikk jutt. Sõögipuuton rünnäti kõgõpäält liha- ja vorstiletti. Esiki lehetelmisen (Edasi) ja raamadu saamisõn olf saba. Saisõ üten tõisiga raamadu-poodi ussõ takan, peopessä vildikaga kirotõt ENE telmises järekörranummõr. Poodiuss tetti vallalõ paari tunni peräst...

Kõgõ rassõmbas lätõ katsakümnendide aastidõ lõpul. Vinne aig olf lõppõman, leti tühä ja hinna laen. Vinne rubla olf väega nõrgas jääny. 1988. aasta keväjä tulli Võrol pruukmistõ tsukrutalongi ni tuusama aasta sügüse viinatalongi. Pe-

nu ja ei tiä maast ei ilmast, tuu tä mu kipõstõ maa pääle tagasi. Ku mõni auto tsuskas müüdä nigu tuulispask, hüppäs tä joba varra kraavi. Tä nigu taht mulõ üldä: «Mutikõnõ, hüppä, muidu võit nigu sitasitikas alla jäää.» Hüppägi. Tenütähes silit – tuu tälle miildüs.

Mu Hannaotsakõnõ võtsõ kah suvõpuhkusõ nigu riigikogulasõki. Tä alusf umma puhkust eski varõmb ku nuu. Käve külh söömän, aga sõs olf länny. Mõtli joba hirmugõ, et tä om minnu maha kandnu. A poolõ suvõ pääl tull mu sõbõr Hannaotsakõnõ jälh umalõ tüüpostilõ.

AIDMA HELE

rän sai talongikauba nimekiri pikemb: jahu, tangu, võid, mõsusiip, eelektripirni, latsi suka. Ammõdiühingu jagasi tüü man «Brežnevi pakikõisi», kon olf midägi ka mitte-egäpäävast: jupikõnõ suidsu-vorsti, viineri, lihakonserv, purk rohiliidsi hernide vai lahustuva kohviga. Kaup, midä parhilla egäst turuputkast võimi vabalt osta.

Tsipä nalla kah. Seo jutu kõnõlf mullõ tutva kooliop-paja uma tüüseldsilidse äpär-düsest.

Talongi olli üttemuudu kõigilõ. Näid vahetõdi vai tetti muudmuudu ärri. Tuu naiskooliop-paja otsust tälle ette nättü viinapudõlikõsõ vällä osta. Säädsõ sammü Jüri-Liiva uulidsa nuka pääle viinapuuti. Ütel kõrraligul naistõrahval, kooliop-pajal pääleki, sinnä muido asja es olõ. Ussõ pääl saisi miis. Timä ütelf, et andku ostja uma talong tälle, selle et timä om talongõ kokkokorjaja. «Ah sis niimuudu käävä asä,» mõtõlf oppaja. Letin küsse müüjä talongi. «A ma andsõ talongi joba är,» ütelf hiitünü ostja.

Om aasta 2020. Postkast om punnin reklaamist: osta, osta, osta! Kaubapuudust ei olõ. Vahtsit puutõ ehitedäs mugu mano. Ummõtõ om juhtunu, et mõnd väikut asakõist and suurõ kaubaküllusõ man otsi ja mõnikõrd ei lõvvaki. Arõnguruumi viil om.

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säänd-se siia vällä valinu.

Katskinõ autokumm

Ütel mehel lätõ autol kumm katski. Jätse massina uulidsa viirde saisma ja naas tsõõri alt võtma.

Müüdä lätõ töõnõ miis, kiä küsse: «Mis sa tiit tan?»

Autojuht pahasi är: «Sa ei näe vai, tsõõri võta alt.»

«Ahah, ma võta sis raadio,» ütelf müüdäkäüjä, lei klaasi katski ja naas autoraadiot vällä kakma.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst

Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Hää, et pessä es saa!

Keväja edesi tougat Võhandu maraton peeti süükskuu algusõn. Tutva abielupaar Kasaritsast lei hummogu massinalõ vungi sisse. Näide noorõmb poig olf uma kanuu ja sõbraga vii pääl.

Muidoki olf vanõmbil maad pite sõita kergemb ku nuuril miihil vuulsa jõõ pääl. Ku finišini jäi viistõist kilumeetrit, olli nä jäl uutman, kunas paatõga tuldä. Sääl olf üts kambakõnõ kah viil.

«Oi, sa kah siin!» kostsõ naistõrahva helü. Ja säälsaman haardsõ tuusama naanõ Kasaritsa mehe hindä kaissu ja kallist kõvva.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Jälle kollõ

Ma kuuli raadiost, et Võro liinah om vahtsõnõ jälle haigus-kollõ vai tõvõpesä. No kuimuudu nuu võrokõsõ iks nii kehvä tervüsega omma, et viirusõ üles korjasõ? Kae, mõnõkümmne kilomiitre jago lõuna poolõ omma lätläse inämbüs terve. Kas om vaih õnnõ tuuh, et viirus pelgäs kuvvõndat varvast? Vai omma-ki lätläse nii paksu nahaga?

Arva, et periselt olõmi mi kavalamba. No mäletäti, määne illos ilm septembrih viil olf. Kiä

Mehe naanõ es mõista midägi arvada. Miis olf jo Rāpinān koolin käünü, säält, kon nä olli, jäi Rāpinäle viis kilumeetrit. No vast mõni koolisõsar...

Äkki röögäf naanõ hiitünüle: «Ti ei olõki mu veli ja velenaanõ!» Ilm olf pümmes kisknu ja mis ime sis, ku inemine essü. A provva andispallõmisõl es pais-tu lõppu.

Kasaritsa naanõ rahusf teda: «Kõik om kõrran. Hää, et pessä es saa!» Näide vanõmba poja üte sõbraga juhtu nii, et sai kõrraligu keretävvē, inne ku pesjä arvu saiva, et võlss miis om.

Hannaotsakõnõ

Meile tegüsi kass, kes inämb mi mant är es lähäki. Vällän olf joba pümme, ma pidi viil puukuurist puid tuuma. Kõrragõ kuuldsõ hallõt kassi näugmist, tä õkva nigu nõudsõ süvvä. Mõtli, et mis jant taa om: mul kassi joba tükk aigu tagasi kõrralikult söõdetü. Juusksõ sõski tarrõ ja vei tälle hääd ja parõmbat. Tä nakaš säändse isugõ süümä, nigu es olõs mitu päivä süvvä saanu. Tahtsõ tedä silä-tä, a tä tõmmaš indä kõrvalõ ja tsuhksõ. Mõtli, et taa om külh nallakas asi: ma anna süvvä, a tä tsuhk mu pääle. Tõi tarõst patarei ja sai arvu: es olõki

uma, olf võõras. Must kass, valgõ kaala ja valgõ hannaotsaga. Nii tull ja jäigi meile Hannaotsakõnõ.

Meil olf indälgi kats väläkasi ja kats laiskvorstist tarõkassi, a Hannaotsakõsõst sai pere-miis, kes lei kõrra maia: kõik mi pere eläjä käve täst kaariga müüdä. Lätõ õks mitu päivä, inne ku meil umavahel klapp tegüsi. Tä es taha olla priileeväsüüjä: tenütähes nakaš mukkõ üten posti perän käümä. Mul om tükk maad minnä postkastini. Kas satas vihma, tuiskas lummõ vai taht tuul tii päält är viiä, om mu Hannaotsakõnõ õks mul iinjuuskja, hand pistü. Vahel, ku ma olõ indä är nõnta-

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva' Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: HAPNÕ' KAPSTA'

Avvohinna saa UFFERTI URMAS (8) Voorõpalo küläst.

Vasta', kas lausõ' om õigõ vai võlss? Mitu õigõt ja võlssi vastust sait?

PILDI TSEHKEND SAARÕ HILDA MARIN (6).

- Pildi keskel om printsess.
- Printsessil om pään kuldnõ kruun.
- Printsessi huulõ' omma' verevä'.
- Printsessil om pikä hannaga kleit.
- Printsessi kleit om kõllatsidõ kruutõga.
- Pildi pääl om hulga kassõ ja pinne.

õ

v

õ

v

õ

v

õ

v

õ

v

õ

v

7. Kass saisi suurõ kuusõ all.

õ

v

8. Kassil om must hand.

õ

v

9. Pini istus uma kuudi man.

õ

v

10. Üüsisas (nahkhiir) ripus ossa külen.

õ

v

11. Puul om viis ossa.

õ

v

12. Puu tüvi om kõllanõ.

õ

v

Kuuluda!

Ostami ti vana postkasti muusõumi jaos. Või olla ka kehvan saiskõrran. Tel 5800 4800.

Müvvä väiku illos maja Soo 2, Antsla. Kõlbas nii hindäle elämises, suvilas ku ka lühkümbäs aos üumaja pakmi-sõs. Teedüs saa mano tel 5844 0369. www.kv.ee/3260953.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht tel 617 7717.